ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան հեռախօս № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամենուրեք
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի հեռախօս № 67.

Վշտահար Մկրտիչ Սանփանեան Միքայէլեանը խորին վշտով յայտնում է բարեկամներին և ծանօթներին, որ ծանր հիւանդութիւնից յետոյ վախճանվեց իր սիրելի, թանգագին և անմոռանալի ամուսին՝

Վարսենիկ Սարգսեան ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԸ

Ամբիծքը կը կատարվի ամսիս 6-ին և 7-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, Ծովճավաձեվսկայա, 10: Թաղման մասին կը յայտարարվի առանձին:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Կիրակի, մայիսի 6-ին, Ժողովրդական Տանը ուսուցիչ ԱՐՇԱԿ ՑԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԸ հայերէն լեզուով կը դասախօսէ հետեւեալ նիւթի մասին

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԻԲՐԵՒ ՍՈՑԻՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՊՐՈԲԼԵՄ

Դասախօսութեան սկիզբն է առաւօտեան ժամը 10½-ին:
Վճարն է 5 և 10 կոպէկ:
ա.օ. 313. 2—2

Երկուշաբթի, 7 մայիսի
ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
կայանալու է
ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Կը զեկուցեն՝
1) Ա. Քալանթար՝ Գաղտանի ցուցահանդէսի մասին.
2) Ե. Փիրալեան՝ Մանր կրեդիտի համառուսական համագումարի մասին Պետերբուրգում.
3) Մ. Նաւասարդեան՝ Թռչնաբուծութեան ուսուցումը առհասարակ և Ֆրանսիայում մասնաւորապէս:
Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8-ին: Կարող են ներկայ լինել կողմնակի անձինք:
150. 1—1

Ս. Էջմիածնի Սինօդը յայտարարում է, որ Մայր Աթոռի գիւղերի այս 1912 թ. բերքի ⅕ մասը կապալով տալու համար, Սինօդի առեանում նշանակված է աճուրդ հետեւեալ կարգով. Վաղարշապատի և Օշականի համար՝ մայիսի 21-ին և կրկնաճուրդ 23-ին, Եղուարդի համար՝ մայիսի 28-ին և 30-ին, Մաստարա գիւղի համար՝ յունիսի 4-ին և 6-ին:
(ա. օ.) առ. 316. 3—1

■ ՍՏԱՑՎԱԾ ԵՆ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ■
ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ
ՍԱՐՊԻՆԿԱՅԻՆ
ՆՈՐՈՅԹՆԵՐ
ՍԱՐԱՏՕՎԵԱՆ ՖԱԲՐԻԿԱՆՏՆԵՐ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ
Է. Է. ՄԱՅԵՐԻ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ
318. ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐ., «КАВКАЗЪ» ՀԻՒՐԱՆՈՑԻ ՆԵՐՔԵՒԸ: 1—1

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ
ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ
Առ. և Ա. Ա.
Բուժիչ
„ՆԱՐԶԱՆ“ | „ԷՍԱԼՆՑՈՒԿԻ № 20“
ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ (աղի-ալկալեան) №№ 4, 4 նոր, 6, 17, 18, 18 բիւվ. 2, 19, ԲԱՏԱԼԻՆԵԱՆ (անփոխարինելի լուծողական): ՍՄԻՐՆՕՎԵԱՆ-ԵՐԿԱԹԱՅԻՆ (պարունակում է մկնդեղ): ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԼԷՊԵՇԿԱՆԵՐ (վերացնում է տապը): ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԱՂ (փոխարինում է № 17 ջրին):
ՋՐԵՐԻ ԵՒ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԻՆ—ТИФЛИСЪ, Гановская, д. Гургенова, №№ 8—10. Тел. 898.
Գլխաւոր պահեստը Վարչութեան կից՝ Պեատիգորսկում: Պրէյս-կուրանտները ձրի:
Դիմել՝ Пятигорскъ, Управленіе водъ.
(կ.) առ. 224. 39—5

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃ
Կիրակի, մայիսի 13-ին, կը կայանայ
ՆԻՒՐՆԲԵՐԳԻ ՑԱՅՏՆԻ ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ (պիանիստկա)
Ս. Վ. ՐԱԲՈՒՍ—ԹԱՌՈՒՄԵԱՆԻ
ԿՈՆՑԵՐՏԸ
ՈՒԺԵՂԱՑՎԱԾ ՍԻՄՖՈՆԻԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՄԲՈՎ
Ս. Գ. ՊԱԼԻԵՎԻ ղեկավարութեամբ: Սկիզբը երեկոյեան ժամը ճիշդ 8½-ին: Տոմսակները վաճառվում են ԿԱՐԼ ՇՈՒՄԱՆԻ երաժշտական գործիքների խանութում, իսկ կոնցերտի օրը՝ Արտ. Ընկ. դահլիճի մուտքի մօտ:
(կ.) առ. 293. 3—2

„ՍՊՈՐՏ“ այգում (Михайловскій пр., հիւանդանոցի շարքում)
Երկուշաբթի, մայիսի 14-ին
ՅՕԳՈՒՏ ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ՈՐԲԱԽՆԱՄ ԸՆԿ.
ԿԱՅԱՆԱԼՈՒ Է
ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՄԵԾ ԶԲՕՍԱՆՔ - ՑՈՒ ԾՐԱԳՐՈՎ
Այգին լուսաւորված կը լինի գոյնզգոյն լապտերներով
ՆՈՅԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ Թագադրութեան տօնի առիթով:
Այգում կը նուագեն երկու զինուորական նուագախումբ, սազանդար և բալալայկաների խումբ. կը լինի ամերիկական էժան վաճառք, պտի-ժվօ, օղախաղ և այլն:
Սկիզբը ցերեկվայ ժամը 4-ին:
Մուտքը՝ մեծերի համար 30 կոպ., փոքրերի՝ 20 կոպ.:
Ծանօթ.—Ապրիլի 15-ի համար վերցրած տոմսակները վաւերական են մայիսի 14-ի համար:
(հ. կ.) առ. 320. 3—1

«ЛѢТНІЙ ТЕАТРЪ», Михайловскій пр. № 65.
Բժիշկ Կարապետեանի այգի
ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ «ՄԵՂՈՒ» ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԱՆ ՕԳՏԻՆ
Մայիսի 9-ին տեղի կունենայ
ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ԶԲՕՍԱՆՔ
Շքեղ ծրագրով և մանկական առանձին բաժնով: Մանկական ներկայացում և բալէտ, եւրոպական և ասիական երաժշտութիւն: Մուտքը մեծերի համար 30 կ., փոքրերին 20 կ.:
Սկիզբը ճիշդ երեկոյեան ժամը 3-ին:
(հ.) առ. 311. 2—1

ԲԺ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ ԱՅԳԻ — Կիրակի, մայիսի 6-ին
ՅՕԳՈՒՏ ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ԷՋՄԻԱԾՆԵՑՈՑ ԴՊՐՈՑԻ
տեղի կունենայ
ՄԱՅԻՍԵԱՆ ԶԲՕՍԱՆՔ
Շքեղ ծրագրով և մանկական բաժնով: — Կը լինեն և ՊԱՐԵՐ:
Սկիզբն է ժամը 4-ին: Մուտքը 25 և 15 կոպէկ:
առ. (կ.) 309. 2—2

По умѣреннымъ цѣнамъ
Новѣйшихъ изящныхъ рисунковъ
ПОЛНОМѢРНЫЕ
ОБОИ
ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ № 7.
291. 50—3 (կ. կ.)

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
ՊՐՕՖԷՍՕՐ ՊՕԶՆԷՐԻ ԱՍԻՍՏԵՆՏ
Խորհրդակցական կաբինետ Բեռլինում:
Ընդունում է միզասեռական (վեներական) հիւանդներին: Նաև կօնսուլտացիա միւս մասնագիտութիւնների:
Հասցէն՝ D-r Muradoff, Berlin. Iohannisstr. 15 (an der Friedrichstrasse). Telefon Amt Norden 113—19.
(ե.հ.կ.) առ. 242. 12—11

ԲԺԻՇԿ
Գր. ՄԱԿԱՐԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց հիւանդութիւններ
Ընդունում է հիւանդներին իր նոր բնակարանում՝ Գանօվսկայա փողոց, տուն Սէյլանովների, № 18, հեռախօս 615.
Առաւօտեան 12—1 ժամը
Երեկոյեան 5—6 ժամը
(ե.հ.կ.) առ. 819. 100—96

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքս-աղիքային հիւանդութիւններ:
Պրօֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում:
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11. (երեկ. ժ. 5—7.
Ելիզավետինսկայա փող. № 39. հեռ. № 1067.
(կ.չ.ու.). առ. 179. 100—18

ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ԱՒԱՆԴ

—

Քառասուն տարի սրանից առաջ, երբ «Մշակը» երեան եկաւ իր գաղափարական քարոզով և հրաւէր կարդաց հասարակական կենսունակ ույժերին դէպի լուսաւոր կուլտուրական գործունէութիւն, նա հանդիսացաւ իբրև մի մակարդ, իբրև բեղմնաւոր մի խմոր ընդարձակ և հոյակապ հասարակաշինութեան համար:

Երիտասարդ սրտերը համակվեցին ազնուագոյն զգացմունքով՝ պաշտպանելու համակրելի գործը և հարթելու նրա զարգացման համար լայն ասպարէզ: Առաջ եկաւ Թարմ գարնանային ոգևորութիւն՝ համախմբելու ազնիւ հոգիներին արգար և գեղեցիկ կուլտուրական գործունէութեան համար: Եւ սկիզբը ողջունվեց ինտելիգենտ անձերի բուռն համակրական ցոյցերով:

Սակայն արշալուսային, գեղածիծաղ օրերից յետոյ՝ ասպարէզ եկան մեր գրականութեան այն ժանիքները, ուր գործեր կործանել են առանց քաշվելու, առանց խղճահարվելու:

Դեռ «Մշակի» երկու տարին չէր լրացել, որ թշնամական ոգին հանդէս բերեց մի շարք ագեղ բանսարկութիւններ Արծրունու և «Մշակի» դէմ:

Եւ որքան հեշտ էր դաւեր լարելը, թէ բացարձակ թշնամական արտայայտութեամբ և թէ արտաքուստ բարեկամական դիմակների տակ:

Ասպարէզ էին նետվել մի շարք այսպիսի պարբերութիւններ՝

«Մշակը» արդէն իր ասելիքը ասել է և իր դերը վերջացրել». «Արծրունին ուժասպառ է եղել և կորցրել է թարմութիւնը»: «Բոլոր խոհուն և բանիմաց գործողները դէմ են «Մշակի» բռնած դիրքերին և գործունէութեան»:

Եւ այլն և այլն:

Այդպիսի նախադասութիւններով աշխատում էին հեղեղել մասնաւոր խօսակցութիւնները և մամուլի էջերը:

Եւ յաճախ, շատ յաճախ լուրեր էին տարածում, որ «Մշակը» շուտով պէտք է փակվի, որ նա մնացել է որբացած, որովհետև այլևս ոչ ոք չէ ուզում գործել Արծրունու հետ կամ խմբագրական կազմի հետ:

Անցնում էին օրեր, անցնում էին տարիներ, «Մշակը» նուաճում էր հասարակական խաւերում նորանոր տեղեր իր համար: Գաղափարական և կուլտուրական քարոզը գրաւում էր ժողովրդի նորանոր կուսակիցներ, և բեղմնաւոր շինարար գործը միացնում էր անկեղծ հոգիներին համաշխատակցութեամբ ընթացք տալ այն լուսաւոր գործառնութիւններին, որոնք տանում էին հասարակութիւնը դէպի գիտակցական կեանք և հանրային բարեշինութիւն:

Հակառակորդ, թշնամի տարրերը հնարում էին նորանոր թակարդներ և բանսարկութիւններ:

«Մշակը» պէտք է վերանայ ասպարէզից»—այդպէս էին աղաղակում մի կողմից խաւար և ագէտ ույժերը, միւս կողմից անձնական թշնամութեամբ և նախանձով համակված չար սրտերը:

Անցնում էին դարձեալ տարիներ: Թշնամի ոգիները հնարում էին նոր առարկութիւններ, նոր զրպարտութիւններ: Եւ ամեն մի ոսոխ, երեակայելով «Մշակի» անկումը, «Մշակի» ուժասպառութիւնը, «Մշակի» սնանկութիւնը՝ սպասում էր նրա վերջնական մահվան և անհետացման:

«Մշակը» իր առաջին շրջանում յաղթեց մերկացրեց ժամանակակից փարիսեցիների չկամութիւնը և թշնամական հնարասիրութիւնները:

— Փարիսեցիներ, զրպարտիչներ, բանսարկուներ, դուք չէք կարող խաբել գիտակից հասարակութիւնը: Նա լաւ է ճանաչում իր անկեղծ բարեկամին և չի լսի ձեր կոչնչիւնները և մրթմրթոցները:

Այդպէս էին պատասխանում կուլտուրութեան հասած թշնամիներին:

«Մշակը» ապրեց:

Նա ստեղծեց կուլտուրական առաջադիմութեան աւանդ, որ անցնելով ամենասարսափելի փորձութիւնների բովով՝ այսօր դրված է մեր առաջ իբրև թանգագին ժառանգութիւն, իբրև հայ անհատական և հաւաքական մտածողութեան մի հոյակապ պատուանդան:

Քառասնամեայ կուլտուրա, քառասնամեայ մտաւոր կեանք—դա գանձ է և այն թանգագին:

Մի՞թէ այդ ուզում էիք ոչնչացնել և կործանել: Մի՞թէ այդ անհեթեթ, քայման մտօնել:

Ուրեմն դուք չէ գիտէք, թէ որքան դժուար բան է կուլտուրական գործ ստեղծելը, որքան հսկայական ջանքերի կարօտ մի բան է ժողովրդի կուլտուրական զարգացման հոգատարութիւնը:

Քառասուն տարիներ շատ է անցկացրել հայ ժողովուրդը. բայց 40-ամեայ մտաւոր գործունէութեան հոյակապութիւններ նա քիչ է ունեցել:

Կուլտուրական աւանդ է դրված, մի քանի սերունդների տենչերի, իղձերի արտայայտութեան աւանդ:

Ահա ինչը չէ կարող ուրանալ ոչ ոք:

Հեշտ չեն ձեռք բերվում կուլտուրական աւանդները:

Իսկ «Մշակը» հոյակապ կուլտուրական մի աւանդ է մեր խեղճ ժողովրդի կեանքում:

Ա. Քալանթար

ԿԻԼԻԿԵԱՆ-ԷՋՄԻԱԾՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

—

Մեծ ցաւով կարդացինք արտասահմանեան հայ թերթերի մէջ իրար կողքի շարած՝ Կիլիկիայի Սահակ կաթողիկոսի և ամենայն հայոց կաթողիկոսի տեղակալի երկու գրութիւնները: Առաջինը, գրված՝ 1911 թ. դեկտ. 27-ին, ուղղված է տեղակալ Գէորգ արքեպիսկոպոս Սուրէնեանի դէմ, մեղադրելով նրան իբրև ձգտողի՝ խախտել և պառակտել հայոց եկեղեցու միութիւնը, ուրանալ «մի հօտ և մի հովիւ» սկզբունքը: Իսկ երկրորդը, գրված՝ 1912 թ. մարտի 4-ից, պատասխան է Կիլիկիայի կաթողիկոսի այդ մեղադրական գրութեան և վճիռ է յայտնում, որ Կիլիկիայի կաթողիկոսը չէ հետևում եկեղեցու կանոններին և խախտում է նրա խաղաղութիւնը և կարգերը, անտես առնելով հայոց եկեղեցական ժողովների որոշումները:

Այդ երկու գրութիւնները այնքան կարևոր են, որ յաջորդ անգամ մենք in extenso առաջ կը բերենք:

Այն րոպէին, երբ Թիւրքաց հայերի վիճակը, մանաւանդ Կիլիկիայի հայերի վիճակը, օրէ-ցօր ծանրանում է և ըսպասվում են նորանոր արհաւիրքներ, երբ Ջարդերի վտանգը դամոկլեան սրի պէս կախված է հայերի գլխին, բնաւ ցանկալի չէր, որ Սիսը և Էջմիածինը նուիրապետութեան և իրաւասութեան հարցերով զբաղվեն և զբաղեցնեն հայ ժողովուրդը:

Մենք յոյս ունենք, որ թիւրիմա-ցութիւնները շուտով կը վերանան, ի նկատի ունենալով որ Կիլիկիայի կա-թողիկոսը շնորհաւորել է Ամենայն Հա-յոց Կաթողիկոսի գահակալութիւնը և Վեհափառ Հայրապետն էլ փոխադարձ շնորհակալութիւն է յայտնել Կիլիկիայի կաթողիկոսին։

Հ. Ա.

ԴԱՆԻԱԿԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ՄԱՀՎԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

4 մայիսի

Հիվարիա.—(Հերթական)։ Պաշտօնա-կան։ Կայսերական Պալատի մինիստրի հեռագիրը. «Թագաւոր Կայսրը հրամա-յել բարեհաճեց դանիական Թագաւորի մահվան առիթով Ալեքսանդր III Կայսե-րի արձանի բացումը Մոսկվայում յե-տաձգել մայիսի 30-ին։ Պալատի մի-նիստր բարօն Ֆրեդերիկս»։

Պետերբուրգ.—Դանիական Թագաւորի մահվան առիթով Բարձրագոյն պալա-տում նշանակվեց վեց շաբաթով սուգ։

Կոպենհագեն.—Քրիստիան Թագաւո-րը պատերազմական նաւով մեկնեց հանգուցեալ արքայական «Դանեբրոգ» զբօսանաւին, որ բերում է հան-գուցեալ Թագաւորի աճիւնը։ Նա-ւահանգստում Թագաւորական զբօ-սանաւի գալստեան առիթով շար-քերով կանգնեցին զօրքերը։ Ե-կան բոլոր մինիստրները, պարլա-մենտի պրեզիդիումը և անդամները, օտարերկրեայ դեսպանները, զինւորա-կան և քաղաքացիական իշխանութիւն-ները, Զելանդիայի եպիսկոպոսը, բարձր հասարակութեան ներկայացուցիչներ։ Կէսօրին նաւահանգստին մօտեցաւ «Դանեբրոգ» զբօսանաւը, որի առի-թով եղաւ թնդանօթաձգութիւն։ Սգաթափորը Թագաւորի դագաղով առաջ շարժ-վեց ժողովրդով լի փողոցներով դէպի պալատական եկեղեցին։ Դիակառքի ետևից գալիս էր Քրիստիան Թագաւո-րը, Թագաւորական գերդաստանի ան-դամները, շքախումբը։ Եկեղեցի հաս-նելուց յետոյ Թագաւորական գերդաս-տանի ներկայութեամբ կատարվեց հոգեհ.

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՊԱՐԼԱՄԵՆՏՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

4 մայիսի

Բերլին.—Ռեյխստագում պետական [illegible] քննադատութեան ենթարկելով Գեր-մանիայի ներքին քաղաքականութիւնը և կանցլերի գործողութիւնները, շօ-շափեց Ստրասբուրգում վերջերս կայսե-րի արտասանած ճառը և յայտնեց, որ Էլզաս-Լօթարինգիան Պրուսիային միացնելը նշանակում է բանտարկու-թիւն և քաղաքացիական իրաւունքնե-րի կորուստ։

Աջակողմեանների առակալի աղաղա-կի ու բացագանչութեան մէջ կանց-լերը և մինիստրները, իսկ յետոյ նաև բոլոր աջակողմեանները հեռացան դահլիճից։ Նախագահը Շէյդէմանին կարգի է հրաւիրում։

Իր ճառի շարունակութեան մէջ Շէյդէմանը ասում է. «Մենք չենք կամենում, որպէսզի Պրուսիան միայն դարձեալ գերմանական Սիբիր»։

Հռետորը երկրորդ անգամ հրաւիր-վում է ի կարգ և վերջացնում է ճա-ռը անլսելի աղմուկի մէջ։

Կենտրոնի պարագլուխը ցաւ յայտ-նեց Ստրասբուրգում ասված խօսքերի համար։

Պահպանողական Շվերինի ճառի ժա-մանակ սօցիալիստները ցոյցով հեռա-ցան դահլիճից, և վերադարձան, երբ Շվերինը իր ճառը աւարտեց։ Նախա-գահը երկրորդ անգամ կարգի կոչեց Շէյդէմանին Պրուսիային վիրաւո-րելու համար։ Դրանից յետոյ կանց-լերը և մինիստրները մտան դահլիճ։

Կանցլերը երկար ճառով յայտնեց, թէ կայսրը նկատի չունէր փոխել Էլ-զասի դրութիւնը, այլ կամենում էր սոսկ յիշեցնել էլզասցիներին, որ ոչ մի հակագերմանական քաղաքականու-թիւն չէ կարող լինել Էլզաս-Լօթա-րինգիայում, որ մնում է գերմանա-կան պետութեան կազմի մէջ։ Կանցլե-րը աւելացրեց, որ իր վրա է վերցնում կայսրի խօսքերի ողջ պատասխանա-տւութիւնը։

Սօցիալիստ Կվարկի հարցին զրական պայմանագրի վերաբերմամբ կառավա-րական կոմիսարը պատասխանեց, թէ Գերմանիան այդ առիթով բանակցու-թիւններ է վարում Ռուսաստանի հետ։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

4 մայիսի

Պետերբուրգ.—Վերնանդերը նշանակ-վեց զինւորական մինիստրի օգնական։

Մոսկվա.—Եկան բուլղարական ազգա-յին ժողովի նախագահ Դանէվը 3 օրով։

Փարիզ.—«Էքօ-դը-Պարի»-ն այն տե-ղեկութեան առիթով, թէ իբրև ռուս կառավարութիւնը Պարիզի իր դեսպան Իզվօլսկիի միջոցով պահանջեց յետ կանչել այլ Պետերբուրգից ֆրան-սիական դեսպան Լուիին, Պ. Հ. Գ. Թղթակիցը հաւաստիացաւ ռուսաց դեսպանատան մէջ, որ այդ տեղեկու-թիւնը ճիշդ չէ։ Լուին յաճախակի ա-սում էր, որ Պետերբուրգի խիստ կլի-ման վնասակար է իր կնոջը, որի պատճառով արտաքին գործերի մի-նիստր Պուանկարէն խօսակցութիւն ունեցաւ գաղտնի կերպով ռուս դես-պանի հետ, թէ գուցէ հնարաւոր [illegible]։ Սակայն Իզվօլ-սկին ոչինչ անմիջապէս չը կարողացաւ ասել Լուիի անձնաւորութեան մա-սին, որ շատ յարգված է Պետերբուր-գի կառավարական ու հասարակական շրջաններում։

Հռոմ.—Պատգամաւորների պալա-տում մինիստր Ջիոլիտտին բուռն ծա-փահարութիւնների մէջ յայտնեց Ռո-դոսում իտալացիների տարած աջո-ղութիւնների և Թիւրքական տեղական զօրաբանակի անձնատուր լինելու մա-սին։ Մինիստրը աւելացրեց, թէ հա-ւատացած է, որ նա հանդիսացաւ պարլամենտի և երկրի զգացմունքների թարգման, ուղարկելով շնորհաւորական հեռագիր գեներալ Ամէլիոյին։

Վիեննա.—Բօլգարական Թագաւորը Թագուհու և գահաժառանգի հետ բա-պասվում են մայիսի 19-ին. չերնօգօ-րական Թագաւորը սպասվում է մայի-սի 26-ին։

Լօնդօն.—Համայնքների պալատը չորս օր տևող վիճաբանութիւններից յետոյ 348 ձայնով 267-ի դէմ ընդունեց Ուէլսում եկեղեցին պետութիւնից բաժանելու բիլլը։

Բուդապեշտ.—Պատգամաւորների պա-լատում Ապպօնին բողոքեց, որ մայի-սի 5-ին նշանակված են ընդհանուր վիճաբանութիւններ զինւորական բա-րենորոգման մասին։

Իստը խորհուրդ է տալիս պաշտպա-նել Ապպօնիի առաջարկութիւնը։

Մինիստր-նախագահը յայտնեց, որ կառավարութիւնը ամեն կերպ ընդա-ռաջ գնաց Իստի կուսակցութեանը, սակայն նա երբէք թոյլ չի տայ, որ իրան կառավարէ փոքրամասնութիւնը։ Ցոյց յայտնելով որ համաձայնութիւն կը կապվի, մինիստրը խնդրեց պալա-տին չը յետաձգել վիճաբանութիւննե-րը զինւորական բարենորոգման մա-սին։ Առաջարկութիւնը ընդունվեց։

Փէզ.—Զինւորական խորհուրդը կո-տորածի 14 գործակիցներից 9-ին դա-տապարտեց մահապատժի, 4-ին տա-ժանակիր աշխատանքների, մէկին ար-դարացրեց։

ՌՈՒՍԱՑ ԴԵՍՊԱՆԻ ՓՈԽ-ԱՅՑԸ Կ. ՊՈԼՍԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ

Ռուսական դեսպան դը-Գիրս երէկ (ապրիլ 24), կէսօրէն յետոյ, ժամը 3-ին, Ս. Թարգման պ. Մանդէլսթայմի հետ փո-խադարձ այցելութեան եկաւ պատրիարքա-րան և փոխանորդ հօր ու ֆրանսերէնի Թարգման Ալֆիար էֆ.-ի կողմէ ընդու-նուեցաւ պատրիարքարանի դուռնէն, իսկ ս. պատրիարքը դիմաւորեց դահլիճին դուռնէն։

Դեսպանը խօսակցութեան միջոցին հե-տաքրքրուելով ազգին կազմակերպութեան վրայ՝ հարցուց, թէ ինչ է պատրիարքա-րանի վարչութեան եղանակը։

Ս. պատրիարքը բացատրեց, որ ազգ. ժողովէն ընտրուած կրօնական ու քաղա-քական ժողովները կը վարեն պատրիար-քին հետ վարչական ու յարաբերական գոր-ծերը, ազգային ժողովին պատասխանատու։

Դեսպանն ուզեց տեղեկանալ, թէ սինօդ գոյութիւն ունի՞ նաև Պոլսոյ մէջ։

Ս. պատրիարքը պատասխանեց, թէ սի-նօդը միայն Մայր Աթոռին մէջ գոյութիւն ունի։

Դր-Գիրս ապա տեղեկութիւն ուզեց հայ ազգին և եկեղեցւոյ պատմութեան նկատմամբ։

Արշարունի սրբազան պատասխանեց, թէ ֆրանսերէն ու տարբեր լեզուով ուսումնա-սիրութիւններ կան հայոց պատմութեան վրայ, բայց իր տեսած օտար հրատարա-կութիւններուն մէջ լաւագոյն աշխատու-թիւնն է Վիկտոր Լանգլուայի հայոց պատ-մութիւնը, իսկ հայ եկեղեցւոյն մասին իբ-րև նորագոյն կատարեալ հրատարակութիւն յանձնարարեց Օրմանեան սրբազանի «Հայ Եկեղեցւոյ պատմութիւնը»։

Դեսպանը փափագեցաւ օրինակ մը ու-նենալ այդ աշխատութենէն, պէտք եղած գաղափարը կազմելու համար։

Դր-Գիրս հետաքրքրուեցաւ նաև սրա-հին մէջ կախուած պատկերներով և ս. պատրիարքը բացատրութիւններ տուաւ։

Դեսպանը ուզեց գիտնալ, թէ հայ ազգը, որ իր եկեղեցական կազմակերպութեամբ կը պարծի, այսօր ունի՞ պէտք եղածին չափ ջերմ վերաբերում իր կրօնքին և եկեղե-ցիին հանդէպ։

Ս. պատրիարքը պատասխանեց, թէ հա-յերը ընդհանրապէս կրօնասէր են, բայց, ինչպէս ուրիշ ազգերու մէջ ալ, կան նոր գաղափարներ տածողներ, որ անտարբեր են եկեղեցիին նկատմամբ։

Դր-Գիրս աւելցուց, թէ անոնք ալ ուշ կամ կանուխ կը զգան կրօնասիրութեան պէտքը և կը յարին իրենց եկեղեցիին. ե-րիտասարդական աւիւնը այդպէս մածել կուտայ երբեմն, աւելցուց։

Ապա խօսք ըլլալով ազգին ընդհանուր վիճակին վրայ, ս. պատրիարքը ըսաւ, թէ ազգը շատ դժբաղդ վիճակներէ անցաւ, կո-տորածներ կրեց և նիւթապէս քայքայուե-ցաւ, սակայն կը տածէ այն համոզումը, որ եթէ անցեալին մէջ ցոյց տրուէր իրեն նը-կատմամբ պէտք եղած բարեացակամու-թիւնը, այդ դառն վիճակին չպիտի են-թարկուէր։ Իսկ հիմա յոյս ունի, որ պիտի բարւոքի իր վիճակը և պիտի մոռցուին անցեալին դառնութիւնները։

Դեսպանը յիշեց, թէ այդ վշտաւիթ ան-ցեալը կամքէ անկախ պարագաներու ծը-նունդ էր։

Դր-Գիրս ազգին նկատմամբ տեղե-կութիւններ ստանալէ յետոյ հրաժեշտ ա-ռաւ, կրկնելով որ հանդէպ պատրիարքա-րանի իր բարեացակամութիւնը ցոյց պիտի տայ ամեն առթիւ, երբ դիմում ըլլայ։

(«Բիւզանդիոն»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ՄՇԱԿԻ» ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Նամակներ խմբագրութեան)

Կ. Պոլիս, 20 ապրիլ

Թիւրքահայոց սահմ.-ռամկավար կուսակ-ցութեան կեդրոնական վարչութիւնը ու-ղարկեց հետևեալ շրջաբերականը իր բոլոր անդամներուն.

«Ներկայիւս ներփակ կը ղրկենք ս.-ռ. կուսակցութեան բոլոր ակումբներուն «Մշա-կի» քառասնամեակի յոբելեանին առթիւ Յանձնախումբին կողմէ հայ հասարակու-թեան ուղղուած կոչը։

[illegible] մանադրական-ռամկավար սկզբունքներու ջատագովը Կովկասի մէջ, ուր ազգային բազմօգուտ գործունէութիւն մը ունեցած է իր հիմնադրին՝ հանգուցեալ մեծանուն Գր. Արծրունիի և անոր յաջորդող ներկայ խմբագրական կազմի ողջամիտ ղեկավա-րութեամբ, կեդր. ակումբը կը թելադրէ կուսակցութեան բոլոր ակումբներուն մաս-նակցիլ այս յոբելեանին հեռագրաւ, ուղղե-լով իրենց շնորհաւորութիւնները Յանձնա-խումբի հասցէին։

«Ինչպէս կը տեսնուի ներփակեալ կոչէն, յոբելեանի հանդէսը տեղի կունենայ մայիս 26/7 յունիս 1912-ին Թիֆլիսի մէջ։

«Սահմ.-ռամկավար կուսակցութեան «Կեդր. Ակումբ»

Կ. Պոլիս, 4 մայիս (Ն. տ.)

Հոս կազմուեցաւ նոյնպէս «Մշակի» յո-բելեանական յանձնախումբ մը։ Ոմանք կա-ռաջարկեն պատրիարքի նախագահութեան տակ գումարուիլ։ Եթէ Արշարունի սրբա-զանի նախագահութիւնն ինչ-ինչ նկա-տումներով բարւոք չսեպուի, ամենայն հաւանականութեամբ Գաբրիէլ էֆէնդի Նո-րատունկեանի ատենապետութեամբ պիտի գործէ յանձնախումբը։

Այստեղի «Մանզումէի էֆքեար» թերթը պայքար բացած է «Մշակի» յոբելեանին դէմ, բայց եթէ ըսենք, որ այդ փողոցային թերթի ղեկավարն է արդէն յայտնի տըխ-րահռչակ Արամ Անտօնեանը, ամեն բան հասկնալի կըլլայ։ Գրչի դոյնպիսի աւա-զակներու յարձակումներու ոչ ոք կարևո-րութիւն չընծայեր, մանաւանդ որ նա իր յարձակումներու նիւթն և պատգամախօս առեր է այստեղի «Հորիզոն» թերթը, որ, բնականաբար, ամեն ճիգ թափելու է խանգարելու «Մշակի» յոբելեանը։

Միացեալ Ընկերութիւնը որոշած է ա-ռանձնապէս մասնակցիլ «Մշակի» յոբե-լեանին։

Գ.

Ռոստով, 28 ապրիլ

Նոր-Նախիջևանի եկեղեցական հոգաբար-ձութիւնը յատկացրեց 500 ր. «Մշակի» ա-պահովութեան ֆօնդին։ Ռոստով-Նախիջե-ւանի բանկը յատկացրեց 200 ռուբլի։ Նոր-Նախիջևանի բանկը՝ 100 ռուբլի. պ. Գէորգ Զուբար յանձն է առել կազմակերպել մի ներկայացումն յօգուտ «Մշակի» ֆօնդի։

Գ. Զ.

Շուշի, 1 մայիսի

«Մշակը» լինելով մեր սեղանի զարդը՝ թէ ուրախութեան և թէ տխրութեան ժա-մանակ սփոփել և ուրախացրել է մեզ իր լուսաւոր գաղափարներով, գրաւելով իմ և երեխաներիս սէրը. ուստի, որպէս մի հայ ընտանիքի մայր, խնդրանօք իմ պաւակ-ների՝ ուղարկում եմ իրանց հաւաքած զա-նազան ժամանակի կոպէկները, որոնց ընդ-հանուր գումարն է 3 ռուբլի։ Խնդրում ենք խառնէք այս փոքրիկ լուման «Մշակի» ֆօնդին։

Յուսով եմ, որ իմ զաւակներն էլ ինձա-նից ոչ նուազ սէր ու յարգանք կը տածեն դէպի մեր թանգագին «Մշակը»։

Տիկ. Շուշանիկ, Սուրէն, Աստղիկ, Յովսէփ և Աննիկ Դանիէլեանցներ

ՋՐՈՑՆԵՐ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՑ

II*)

Մօտաւորապէս եօթն տարի սրանից ա-ռաջ՝ Պետերբուրգում մի մասնաւոր ծառա-մատէր, Հէնրիխ Բլօկ անունով, անձնա-սպանութիւն գործեց։

Նա աւարտել էր Պետերբուրգի առևտրա-կան դպրոցը, ապա մտել մի մասնաւոր բանկային հիմնարկութիւն ծառայելու ամ-սական 20 ռուբլով։

Մասնաւոր բանկային հիմնարկութեան տէրը մի քանի տարուց յետոյ մեռնում է, գործը փակվում, և վերոյիշեալ Հէնրիխ Բլօկը մնում է առանց պաշտօնի։

Սակայն նրա գրպանում լինում է 450 ռուբլի։

Այդ կապիտալը նա գործադրում է։

Տպում է ոսկիներ դիզելու տենչերով լցվածների համար յայտարարութիւններ,

*) Տես «Մշակ» № 94.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՆՉ ՇԱՀԵՑԻՆ ՀԱՅԵՐԸ ԻԹԹԻՀԱԴԱԿԱՆ-ՆԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՎ

Օսմ. կայսրութիւնը կազմող զանազան ազգութիւնների շարքում ամենից աւելի հայերն էին, որ այնքան խանդավառութեամբ ող-ջունեցին և բերկրանքով ընդգրկեցին այդ պետութեան մէջ սահմանադրական կառա-վարութեան սկսած հրատարակումը։ Եւ այդ հասկանալի էր։ Հայ տարրն էր, որ այդ երկրում ամենից աւելի զոհողութիւն-ներ էր արել իր հայրենիքում սահմանադ-րական կառավարութեան սկզբունք ձեռք բե-րելու նպատակով, որովհետև հէնց ինքը նոյն հայ տարրն էր, որ ամենից աւելի զգում էր սահմանադրութեան ծարաւն ու կարիքը։ Հայ քահանաներն էին, որ ամեն տեղ Թիւրք հօջաների հետ ողջագուրվե-ցին. հայ երիտասարդներն էին դարձեալ, որ՝ Թիւրք երիտասարդների հետ ձեռք-ձեռքի տուած՝ Իթթիհադականների շուրջը բոլորվեցին և այդ կուսակցութեան տեղա-կան ճիւղեր կազմեցին, Իթթիհադական-ների՝ որոնք յաւակնոտ կերպով պարծե-նում էին և են, թէ իրանք եղան ազատու-թեան կարապետները Թիւրքիայում։ Այլ և ամեն ոք եղբայր ու օսմանցի էր և միայն ցեղային լեզուի գործածութեամբ ու կրօ-նական տաճարների յաճախումով պէտք է զանազանվէին կայսրութեան այլազան տար-րերը։

Դժբաղդաբար այս համերաշխ վերաբե-րումները երկար չը տևեցին, խլեղ տարրը սկսեց առանձնութիւնները անել հպատակ ցե-ղերի իրաւունքների վերաբերմամբ, և մի տեսակ սառնութիւն առաջացաւ մէկ կող-մից բուն Թիւրքերի, իսկ միւս կողմից երկրի բազմացեղ զանազան ազգութիւն-ների միջև։ Այդ սառնութիւնը մինչև օրս դեռ գոյութիւն ունի և հետզհետէ սաստ-կանում է։

Հայերը, որ սկզբում այնչափ անկեղծ ու տաք վերաբերմունք էին ցոյց տուել դէպի Իթթիհադականները, ներկայումս շատ ար-դարացիօրէն սկսել են սառչել նրանց վե-րաբերմամբ, և շատ հաւանական է, որ մինչև այժմ Իթթիհադին յամառ կերպով յարող դաշնակցականների խումբն էլ շու-տով կը բաժանվի այդ Թիւրք կուսակցու-թիւնից, որովհետև վերջինս մինչև այժմ դատարկ խոստումներով անուցեց նրանց ու հայ ազգը՝ առանց որևէ գոհացում տա-լու հայութեան օրինական ու արդարացի պահանջներին ու առաջադրութիւններին։ Եւ չի էլ տալու։

Միմիայն հայերը չեն, որ Իթթիհադից դժգոհ են, այլ և քրիստոնեայ թէ իսլամ բոլոր հպատակ ցեղերը։ Նոյնպէս դժգոհ են բոլոր ինտելիգենտ, խելօք ու խոհուն Թիւր-քերը, որոնք ծանօթ են որպէս ազատա-կաններ և վերջերս կազմակերպվելով «Ի-թիլաֆ» կոչված քաղաքական մի կուսակ-ցութիւն կազմեցին, աջակցութեամբ բոլոր հպատակ ցեղերի։

Վստահօրէն կարելի է ասել, որ հայերը ամենից աւելի տուժեցին Իթթիհադի քա-ղաքականութիւնից։ Եւ որպէսզի մեր ասածն աւելի շօշափելի լինի, այստեղ թւենք հայ տարրի՝ վերջին մի քանի տարիների ընթացքում կրած զրկանքները Իթթիհա-դական վարչութեան կողմից, վարչութիւն՝ որ ինքը իրան ազատախոհ է անուանում։

1) Իթթիհադական կառավարութեան օ-րով էր, որ տեղի ունեցան Ադանայի և շրջակայքի հայկական ջարդը, կողոպուտն ու հրդեհը. այդ աղէտը հայերից խլեց 30,000 հոգի և մօտ 10 միլիոն օսմա-նեան ոսկի։ Այդ հայկական ջարդի միջո-ցին Իթթիհադը հայերին ոչ միայն չը պաշտպանեց, այլ նոյնիսկ շատ վայրերում իր մասնաճիւղերի նախագահներն հէնց ի-րանք էին առաջնորդ հանդիսանում կոտո-րածի, թալանի ու հրդեհաձգութեան քստմե-նելի գործում (որպէս Ադանայում, Տարսո-նում և Մերսինում)։

Այս առիթով՝ ապահովագրական ընկե-րութիւնները, հակառակ օսմանեան դա-տարանի վճռի, հրդեհված շէնքերի ար-ժէքը չը վճարեցին, պնդելով, որ—և իրա-ւացիօրէն—այդ հրդեհները ոչ թէ արկածի արդիւնք են, այլ դիտմամբ ձգված։ Իթթի-հադական կառավարութիւնը չէ յանդգնում ստիպել այդ ընկերութիւններին, որպէսզի վճարեն իրանց ապահովագրած գումարնե-րը, որովհետև շատ լաւ գիտէ, թէ այդպի-սով ճշմարտութիւնը կարող է աւելի մեր-կապարանոց կերպով երևան գալ։

2) Նոյնիսկ համիդեան շրջանում երբէք որևէ եկեղեցի չէ քանդված կառավարու-թեան կողմից, բայց այդ փաստն էլ տեղի ունեցաւ Իթթիհադականների օրով։

Քանդեցին Հասան-Բէյլիի եկեղեցին, և, հա-կառակ եղած խոստումների, դեռ այդ վի-ճակումն էլ մնում է։

3) Թիւրքահայերի ազգային կալուածնե-րից շատերը արձանագրվում են այն թաղի եկեղեցու կամ վանքի սրբի անունով, ուր այդ կալուածները գտնվում են։ Օրինակ՝ Անակի որդի Գրիգոր, Յովսէփի որդի Քրիս-տոս, Յովսէփի դուստր Մարիամ, Զեբե-դիայի որդի Յակոբոս և այլն։ Կառավա-րութիւնը, գիտենալով հանդերձ այս իրո-ղութիւնը, այդ անունները իբրև գոյութիւն ունեցող անձերի անուններ էր ընդունում մինչև այսօր և ըստ այնմ այդ հաստատու-թիւնների վարիչ մարմիններից ստանում էր իրան հասանելիք օրինական տուրքերը, առանց որևէ առարկութիւն յարուցանելու։ Իթթիհադական վարչութեան օրով՝ կառա-վարութիւնը սկսեց չը ճանաչել վերոյիշեալ ձևի արձանագրութիւնները և ընդունելով այդ անձերին որպէս մեռած՝ նրանց անու-նով արձանագրված կալուածները սկսեց իբր մահլուլ գրաւել, ինչպէս օրինակ Եդի-Կուլէի մօտերը գտնվող և 100,000 ոսկի արժեցող մի ագարակ, որ պատկանում էր Երուսաղէմի հայոց Ս. Յակոբի վանքին։ Պատրիարքարանը այդ առիթով բողոքեց պատշաճաւոր իշխանութիւններին, սակայն էվկաֆի վարչութիւնը, առանց ի նկատի ունենալու այդ բողոքը, ձեռնարկել է վա-ճառել յիշեալ կալուածքը որպէս վակըֆ հող։

4) Երուսաղէմի վանքն ունի Եաֆայում մի կարևոր կալուածք, որը Աստուածատուր եպիսկոպոսը ժամանակին կառուցել է կա-նոնաւոր կալուածաթղթերով գնված մի հողամասի վրա։ Այժմ այդ կալուածքը կա-մենում են գրաւել, առարկելով թէ իբր այդ հողը ժամանակով մի մէկլիթի վակըֆն է եղել։

5) Հայերի ազգային հաստատութիւննե-րին պատկանող այնպիսի շինութիւններ գրաւվեցին, որոնց՝ հայերին պատկանելը միանգամայն հաստատված է անհերքելի դօկումենտներով, բայց Իթթիհադական վարչութիւնն այդ կալուածների գրաւումը պատճառաբանում է նրանով, որ այդ շինու-թիւնները կառուցված են այնպիսի հողա-մասերի վրա, որոնք անցեալում վակըֆային են եղած։ Այսպէս՝ Կ. Պոլսի հայոց Ս. Փրկչի ազգ. հիւանդանոցն ունէր Ղալա-թիայում մի շինութիւն, ուր հաստատված էր օսմ. պօստային վարչութեան այդ քա-ղաքամասի ճիւղը և որը կառավարութեան կողմից գրաւվեց վերոյիշեալ ձևի պատճա-ռաբանութեամբ։ Ս. Փրկչի հիւանդանոցն այդ շինութիւնը սրանից 20—25 տարի ա-ռաջ գնել էր Լօրանդօներից և արձանագրել տուել՝ Պատրիկ Կալպէնկեանի անունով։ Իսկ Լօրանդօները նոյն այդ շինութիւնը գնել էին Հիւսէյին Աւնի փաշայի ժառանգ-ներից։

6) Կ. Պոլսի հայերն ունեն Պէրայի կըք-ղաքամասի Պանկալթի թաղում մի գերեզ-մանատուն, որի հողը ժամանակին մի հայ գնել և ընծայել է իր ազգին։ Կ. Պոլսի քա-ղաքապետութիւնն այդ գերեզմանատան մի մասը կամենում էր գրաւել՝ փողոցը լայ-նացնելու նպատակով, առանց սակայն ու-շադրութիւն դարձնելու այն հանգամանքի վրա, որ՝ ըստ հայկական կրօնական ու աւան-դական սովորութիւնների՝ գերեզմանա-տները համարվում են նուիրական վայրեր, ուստի և առանց ամենայն հայոց կաթողի-կոսի բարձրագոյն հրամանի՝ այդ սրբա-վայրերի մասին որևէ փոփոխութիւն հայ եկեղեցու կրօնական զգացումներին հակա-ռակ է։ Քաղաքապետութիւնը չէր ցանկա-նում մինչև անգամ վճարել իր գրաւած հողի նուազագոյն արժէքը—30,000 ոսկի— և ոչ էլ կամենում էր հատուցանել նոյն հողամասի վրա կառուցված ու տարեկան 1000 ոսկի եկամուտ բերող խանութների արժէքը, որ հասնում է մինչև 20,000 ոս-կու։ Նա մինչև իսկ չէր ուզում լսել, որ այդ խանութները վերաշինելու համար պա-հանջվող ծախսը—10,000 ոսկի—ինքը պար-տական է վճարել հայերին։ Եւ այդ ամենի դիմաց՝ քաղաքապետութիւնը զիջում էր վճարել միայն 1700 ոսկի, իբր ծախս գե-րեզմանատան պարիսպը յետ քաշելու....։

Եւ հայերին խիստ մեծ դժուարութեամբ աջողվեց միայն 15,000 ոսկի ստանալ ի-րանց այդքան կալուածների դիմաց։ Ու այդ գումարն էլ տրվեց, որպէս զի այդպիսով կարելի լինի շս հասիրել հայերին օսմ. պար-լամենտի պատգամաւորական ընտրութիւն-ների նախօրեակին։

(Վերջը միւս անգամ)

նամակներ է ուղարկում այն կլիէնտներին, որոնք երբեմն գործ են ունեցել իր հանգուցեալ պատրօնի հետ, և... սկսում են տեղալ գումարներ, լայնածաւալ Ռուսաստանի խորքերից, յանձնարարելով Հէնրիխ Բլօկին գնել իրանց համար այս-ինչ խաղարկու տոմսերից կամ այլ տոկոսաբեր թղթեր։

Եւ սկսում է եռալ գործը։

Մի քանի տարւայ ընթացքում Հէնրիխ Բլօկը շինում է մի տուն, որը այսօր խսկ Պետերբուրգի ամենակենտրօնական փողոցում՝ Նէվսկի պրօսպէկտում մի զարդ է, որին վճարում են 700.000 ր. աւելի, սակայն չեն վաճառում։

Հէնրիխ Բլօկը ծախսում էր զանազան յայտարարութիւնների, րէկլամների համար տարեկան 100,000 ր.։

Եւ իրաւ, ոչ միայն լայնածաւալ Ռուսաստանի, այլև արտասահմանի երկաթուղային կայարաններում, ճանապարհներին, դաշտերում, տնտառների մօտերքին միայն և միայն դուք կը տեսնէիք նրա անունը, նրա դրամատան օպերացիաների ցուցակագրութիւնը, իսկ նրա անձնական ծախքերը, սեփական կառքերը, ձիերը, աւելացրէք և զանազան կաֆէ-շանտանների երգչուհիներին նուիրած ամարանոցներն ու թանկագին քարերը, կը տեսնէք, որ իսկապէս այդ օպէրացիան ամենաձեռնտու օպերացիաներից մէկն է, որը այդպիսի բաղլախնդիր մարդկանց դարձնում է ֆինանսական ույժ...

Նոյնիսկ այսօր Պետերբուրգում գոյութիւն ունի մի մասնաւոր ռուս բանկային գրասենեակ։

Այդ գրասենեակը մի քանի տարի առաջ բաղկացած էր մի փոքրիկ սենեակից, ուր աւելի շուտ մարդիկ գալիս էին փող մանրացնելու, քան բանկային յանձնարարութիւններ տալու, որովհետև մի դրամատուն, ուր երբ մարդուց աւելին չէին տեղաւորվելու, այնտեղ այնչափ էլ մեծ գործերից բռնելու ցանկութիւն ունեցողները չէին մտնի...

Բայց, մեծամեծ խոստումներ տուող յայտարարութիւնները տեղացին մայրաքաղաքների ու պրօվինցիալ քաղաքների օրաթերթերում, տոկոսաբեր թղթեր վաճառելու—ի հարկէ միմիայն խաղատոմսեր—յանձնարարութիւնների համար։

Այժմ այդ փոքրիկ գրասենեակը դարձել է մի մեծ կրեդիտային հիմնարկութիւն և Պետերբուրգի ամենակենտրօնական փողոցում՝ Նեվսկի պրօսպէկտի վրա մեծ ֆինանսական հիմնարկութիւնների շարքին է կանգնած. և դա բաւական չէ, ունի և երկու բաժանմունք Մոսկվայում։

Եւ այդ հիմնարկութիւնների գլուխ կանգնած է մի մարդ, որը ֆինանսական աշխարհից այնքան տեղեկութիւն ունի, որքան խոզը նարնջից...

Մի ուրիշ օրինակ ևս։

Պետերբուրգի կլուբներից մէկում, որը այժմ կառավարութեան ձեռքով փակված է—պարզ է թէ ինչու—կառավարիչ և տէր էր մի անձնաւորութիւն։

Այդ անձնաւորութիւնը մի կլոր գումար կազմելով կլուբում ոսկի դիզելու տենչերով բռնված՝ բացեց մի գրասենեակ, ուր վաճառում էին իրան հնարած զանազան իւղեր, որ գործադրում են կանայք՝ իրանց դէմքին զանազան գոյներ տալու դիտաւորութեամբ։

Այդ դեղերը թէ իւղերը, շնորհիւ յայտարարութիւնների, ոչ միայն Ռուսաստանում ընդունելութիւն գտան, այլև արտասահմանում, որովհետև մի քանի անգամ քսելով դէմքին՝ կնոջը բոլորովին տալիս են նոր դիմագծեր, թէև այդ միայն հայելին է ցոյց տալիս, քանի որ բնական միմիայն գեղեցկութիւնը կարելի է գեղեցկութիւն համարել... Եւ, ի հարկէ, տեղում են ոսկինները...

Բայց քանի որ տեղում են ոսկինները, չէ որ այդ ոսկինները նորից ոսկիներ կարող են բերել...

Նորից յայտարարութիւններ են տեղում և բացվում է նոր դրամատուն...

Ու տեղում են ոսկինները։

Յանձնարարութիւններին տեղի են տալիս նորանոր յանձնարարութիւններ...

Գործը եռում է։

Բօրսան բորբոքված է։

Այն տոկոսաբեր թուղթը կամ ակցիան, որ երէկ 100 րուբլով ոչ ոք չէր գնում, այժմ բարձրացել է 150-ի, 200-ի, 250-ի, միայն տուէք, տուէք, բացականչում են։

Ու այսպէս անվերջ...

50 մարդ հարստանում են, 5000 ր. ունեցողը 25,000-ից է խօսում, երէկվայ քոսոտ մակլէրը, որ ամսական 50 ր. էր աշխատում, այսօր խօսում է տասն հազարներից։

Բայց ֆինանսների մինիստրի կանցելեարիան մտնում են բողոքներ ու բողոքներ։

50 մարդ հարստացել է, բայց 2500 մարդ մնում է առանց շապկի...

Ու կառավարութիւնը ստիպում է վերջ տալ այդ խաղին։

Գրասենեակը փակում են։

Իրան ինչ։

Ասում են՝ 3 միլիօն դիզեց ինքը։

2500—3500 մարդ այժմ առանց շապկի են մնացել։

Սունկի պէս բուսաւ մի ուրիշը՝ Տօլստօպեատովը։

Սա Վօրօնէժում մի գարեջրատան ծառայ էր. մի քանի գրօշ է հաւաքում, ապա բացում բանկային գրասենեակ. յայտարարութիւնները տեղում են։

Գալիս են կլիէնտները... խաղատոմսերը գնում են...

Մարդիկ բերանները բացում են... ոսկիների հոտը փչում է...

Տօլստօպեատովը հնձում է իր կոմիսսիան, կատարում է յանձնարարութիւնները, գնում է, վաճառում է, և վաճառում է խաղատոմսերը. «Մաս-մաս վճարելով կարող էք հարստանալ... միայն մի քանի րուբլի ամսական»։

Եւ ահա՝ Տօլստօպեատովը Պետերբուրգի ամենասիրուն փողոցներից մէկում՝ Մօրսկայա փողոցում, միլլիօնատէր Ֆաբէրժէի տան կողքին, մի փառաւոր շինութեան մէջ նոր գրասենեակ է բացում, ու տեղում են յանձնարարութիւնները ոսկիների հետ....

Բաւական չէ այդ։

Գնում է Մօսկվա, և այնտեղ բաժանմունք բաց անում։

Ու եռում է գործը։

Յայտարարութիւնները նպատակին են հասնում։

Երէկվայ չարչին, գարեջրատան ծառան այսօր բօրսայում ույժ է։ Նա՝ կուզէ կը բարձրացնէ արժէքաւոր թղթերի գինը, կուզէ՝ կը ձգէ, նայած թէ իր կլիէնտները դէպի ո՛րն են թեքված....

Եւ այսօր՝ հաւաքած 1.500,000 րուբլի՝ Տօլստօպեատովը փախել է....

Նրան փնտռում են։

Ահա թէ հողանիւթ աշխարհը, հողեղէն մարդը ոսկի դիզելու—և այն էլ առանց քրտինք թափելու—տենչերով բռնված՝ ինչպիսի փոսեր, խորխորատներ է փորում իրան համար։

Մինչդեռ հալալ աշխատանքը, բարոյական պարտաճանաչութիւնն ու գիտակից կեանքով ապրելու յոյզերը խղխղվում են։

Ժամանակակից մարդու կեանքը՝ փոխանակ բարելաւելու՝ խորտակվում է, և խորտակվում է միայն այն պատճառով, որ գիտակից կեանքով ապրելու դիտաւորութիւնը յետադիմում է։

Բայց ոսկի դիզելու տենչերով համակված Բլօկներն ու Տօլստօպեատովները չեն միայն այն տզրուկները, որոնք քամում են ժողովրդի, աւելի՝ կիսաինտելլիգենտ, սոոր դասակարգի արիւնը։

Կան աւելի մեծերը՝ գազանները. դրանք Ռուսաստանում գոյութիւն ունեցող բանկային հիմնարկութիւններն են, որոնց մասին կը խօսենք մի ուրիշ անգամ։

Ալէքսանդր Բեեռեանց

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Ջրահեղձ մի պատանի

Հաղբատ, 28 ապրիլի

Այս տարի շատ մորեխ կայ Արաքսի մօտերում։ Հայերից փահլա են հաւաքել բոլոր գիւղօրայքից։ 20 օր է, ինչ փահլան աշխատում է մորեխատեղում։ Այսօր Որդնաշատ գիւղի փահլան տուն վերադառնալիս՝ Ղուրու-չայ գետով անցնելիս՝ ջուրը քշում է մի 16 տարեկան տղի իր ձորիովը։ Պատանին խեղդվել է։ Դիակը ջրից հանելով բերին Հաղբատ։ Պատանին Որդնաշատ գիւղացի Մովսէս Ալլահվերդեանի տղան էր։

Ա. Առուշանեան

Անձրևի ու ձիւնի տուած վնասները

Բանանց (Գանձակի գաւ.), 1 մայիսի

Ապրիլի 5-ից մինչև այժմս եղանակները անձրևային են եղել, դեռ մի քանի անգամ էլ ձիւն է եկել։ Ձիւնը փչացրեց ծառերի ծաղիկները և խաղողի վազերը։ Մարդիկ աչքի առաջ ունեն, որ այս տարի պտուղը շատ պակաս է լինելու, մանաւանդ ընկոյզը։ Անձրևներից մասամբ վնասվեցին նաև արտերը։

Սաստիկ թափվող ջրերից փլվեց Բանանցի գետի վրայի 150 տարի սրանից առաջ շինված կամուրջը, ինչպէս և մի քանի հասարակ տներ՝ առանց մարդկային զոհերի։

Այսօր դադարեց անձրևը, սևագոյն ամպերը հեռացան երկնքի երեսից, և ժողովուրդը կարողացաւ տեսնել արեգակի երեսը։

Տեղիս ծխ. երկդասեան դպրոցի ուսուցիչները, ուսուցչուհին ու աշակերտները, խմբովին, երգեր երգելով ճանապարհվեցին դէպի Թարգմանչաց վանքը, որտեղ առօքփառօք կատարեցին մայիսի 1-ը։

Վռամ. Եպիսկոպոսեան

½ արշին խորութեամբ ձիւն

Սիսիան, 30 ապրիլի

Երէկ յանկարծ երկինքը մթնեց և սկսեց սաստիկ գոռգոռալ։ Ապա ձիւնախառն անձրև թափվեց, որին հետևեց ձիւնը, որը գիշերվայ ընթացքում կէս արշին խորութեամբ ծածկեց մեր շրջակայքը՝ ահագին վնասներ պատճառելով գիւղացոց։ Ալափ չը կայ բոլորովին։ Անասունները սոված՝ գոմերում բառաչում են։ Ալափ ունեցողներն էլ գինը վերնակի բարձրացրել են։

Թաթուլ

ՄԵՐ ԳԻՒՂԻ ԿԱՐԻՔՆԵՐԻՑ

IV

Մադրասա (Շամախու գաւ.), 21 ապրիլի

Հաւանական է, որ մեր գիւղը ժամանակին դառնայ կուրօրտ և ներկայումս գոյութիւն ունեցող կուրօրտների մէջ թերևս ունենայ իր որոշ տեղը։ Ընդամենը երկու տարի է, որ մեր գիւղացիք առանձին ուշադրութիւն են դարձրել գիւղի հարաւային կողմում գտնվող հանքային աղբիւրի վրա և սկսել են շահագործել այն։ Ներկայումս նրա վրա շինված կայ մի փոքրիկ, բայց համեստ գեղեցկութիւն ունեցող բաղնիս։

Մեր բաղնիսը այս երկու տարվայ ընթացքում հրաշքներ է կատարել՝ տալով կատարեալ առողջութիւն խրօնիկական հիւանդութեամբ տառապող մի քանի մարդկանց։ Նոյնիսկ մենք մեր ականջներով լսել ենք Շամախու բժիշկներից գովեստներ մեր բաղնիսի հասցէին։ Նրանք որոշ դէպքերում ջերմապէս յանձնարարում են իրանց պացիենտներից ոմանց մեր բաղնիսը։

Բաղնիսի ջուրը ծծմբային է։ Իսկ ծծմբաջուրը, յայտնի է, որ շատ աջող կերպով բուժում է ոսկրացաւը, մայասիլը, ջերմախտը, վեներական ախտերից մանաւանդ սիֆիլիսը և այլն։

Ժամանակին մի քանի հանգամանքներ բնականաբար մեր բաղնիսը կարող են դնել բարեյաջող պայմաններում։ Օրինակ Շամախի-Աղսուի երկաթուղին, դիւրացնելով հաղորդակցութիւնը, կարող է մեծ թւով հիւանդներ բերել մեր գիւղը, իսկ բաղնիսի տէրերն էլ կարող են բաղնիսը մեծացնել-ընդարձակել, գեղեցիկ պարտէզով շրջապատել, վաննաների թիւը շատացնել, հիւանդների համար կացարաններ շինել և այլն։

Բացի բաղնիսից՝ մեր գիւղը կուրօրտ դարձնելու համար ուշադրութեան պէտք է առնվի և հետևեալ հանգամանքը։ Որչափ էլ մեր գիւղը ունի գեղեցիկ դիրք, բարեխառն կլիմա և առողջարար օդաջուր, այնուամենայնիւ նա կարիք ունի օդերևոյթաբանական հետազօտութիւնների։ Մեր գիւղը պէտք է իմանայ իր անձրևների քանակը, օդի ճնշման չափը, խոնաւութեան աստիճանը, քամիների ուղղութիւնն ու ուժգնութիւնը և այլն։ Այդ բոլորից յետոյ միայն մեր գիւղը կարող է դառնալ կուրօրտ իսկական իմաստով։ Մեր գիւղի բանիմաց մարդիկ կարող են դիմել Շամախու զինւորական բժշկին և խնդրել, որ նա կատարի յիշեալ հետազօտութիւնները, որոշ վարձատրութեամբ, ի հարկէ։ Եւ այդ որչափ շուտ, այնչափ լաւ։

Բայց և այնպէս եթէ մօտիկ քաղաքներից հիւանդները այցելեն մեր բաղնիսը, կարող ենք ասել, որ ըստ ամենայնի գոհ կը մնան նրա բարերար ազդեցութիւնից իրանց խրօնիկական հիւանդութիւնների վրա։

Չը մոռանանք յիշատակել, որ բաղնիսի ջրից մի շիշ ուղարկված է Բագու քիմիական վերլուծութեան ենթարկելու համար։

Հայրենակից

ՔԱԼԱԳԵՐԱՆ-ՋԱԼԱԼ-ՕՂԼԻ ԽՃՈՒՂԻՆ

Լեռնոտ Լօռին ևս այսօր հարստանում է մի խճուղով, որը միացնում է Քալագերան երկաթուղային կայարանը Լօռու առևտրական, դատական և կրթական կենտրօն Ջալալ-Օղլիի հետ։ Թէև շատ ուշադիր ճանապարհորդը յիշեալ կայարանից դէպի արևմուտք շատ պարզ կը նկատի Ձորագիւղ բարձրացող ոլորապտոյտ նոր սկսած ճանապարհը։ Այս ճանապարհը սկսված էր սրանից 8—10 տարի առաջ և մինչև կայարան մնացել էր մօտ 10 վերստ, սակայն, ըստ սովորական օրէնք, Շահալիի կայարանի մի քանի առևտրականներ, միանգամայն մոռանալով ընդհանուրի շահը և աչքի առաջ ունենալով միմիայն իրանց անձնականը, իրանց խնդիրներով—ճանապարհը տանել դէպի Շահալի, այլ ոչ Քալագերան—պատճառ հանդիսացան նրա կառուցման այսքան ձգձգվելուն։ Ինչպէս ասում էին, նրանց խնդիրը արդէն յարգվել էր, բայց Ջալալ-Օղլիի կողմն ընկած գիւղերը, լսելով այդ, իրանց համախօսականներով բողոքեցին և խնդրեցին ճանապարհը տանել իրանց աւելի մօտիկ և յարմար Քալագերան կայարանը։

Վերջիններիս խնդիրը յարգվեց, և այս տարի, եղանակը մեղմանալուն պէս, բացվեց եռանդուն աշխատանք։ Ճանապարհի կառուցումը ամբողջապէս կատարվում է գիւղացոց աշխատանքներով, որին մասնակցում են Լօռու բոլոր գիւղերը։ Կառավարութեան կողմից բաց է թողնվում ժայռեր պայթեցնելու համար պահանջվելիք վառօդը։

Այս ճանապարհի մեծ մասը գնում է ապառաժուտներով, որի պատճառով, գործին քիչ-շատ ծանօթ մարդիկ ենթադրում են, որ այս 10 վերստը կը պահանջի ոչ պակաս, քան 40,000 կամ 450,00 րուբլու աշխատութիւն։ Բացի աշխատութիւնը, կան գիւղեր, որոնք այսօր կրում են բաւականաչափ վնասներ. սրանց մէջն է նաև Ձորագիւղը, որի սահմանով անց է կենում ճանապարհը իր օձաձև պտոյտներով, մօտ 6 վերստ երկարութեամբ։ Պարզ է, որ ճանապարհը՝ անց կենալով նախ կտրատում և կրճատում է ձորագիւղցոց առանց այն էլ քիչ սահմանը և չը նայած ճանապարհի վարչութեան կողմից ուղարկված մասնագէտի ու շրջանիս պրիստաւի թափած բոլոր ջանքերին—որքան կարելի է քիչ փչացնել այգիներ և վարելահողեր—այնուամենայնիւ կտրվեցին պտուղի ծառեր, վարելահողեր և, որ գլխաւորն է, մի երկու տեղերում արօտատեղին փչացաւ տասնեակ դեսեատիններով։ Մի քանի տեղեր ճանապարհի վերևի կողմը կտրվել է 2-ից մինչև 3 սաժէն բարձրութեամբ ու վտանգաւոր դառել անասունների համար։ Այդ հանգամանքն այսօր մեր գիւղացու խօսակցութեան նիւթն է դարձել, և նա կրկնում է, թէ «այդ տեղերից օրէնը երկու տաւար է թող լինելու»։

Աչքի առաջ ունենալով, որ ձորագիւղցիք այս ճանապարհի պատճառով այսօր էլ են վնասներ կրում, մտադիր են մի խնդրագրով դիմել ուր հարկն է, որպէսզի թեթևացվի նրանցից հաւաքվող հողային տուրքերի մի մասը։

Այսպէս թէ այնպէս՝ այս ճանապարհը ինչքան էլ որ թանդ նստի, ինչքան էլ որ դժուարութիւններ և վնասներ պատճառի գիւղացոց, մեր կարծիքով նա ապագային մեծ դեր կը կատարի գիւղացոց բարգաւաճման և ընդհանրապէս առաջադիմութեան գործում. նա կունենայ նաև մեծ նշանակութիւն ռազմական տեսակէտից։

Արտուր

ԴԱՐՁԵԱԼ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՖԵՐՄԱՆ

Ախալցխա, 25 ապրիլի

Անցեալ անգամ գրած էի Կարապետեան դպրոցի ֆերմայի բացման առիթով, այսօր հարկաւոր եմ համարում մի քանի խօսք ասել ֆերմայի համար յատկացված հողաբաժնի վերաբերմամբ, որ ժամանակով «Մութաֆենց պարիսպ» էր կոչվում, իսկ այժմ «Կարապետեան դպրոցի ֆերմա»։

Այդ հողաբաժինը մօտ կէս դեսեատինի չափ մի տարածութիւն է՝ շրջապատված քարուկիր պարիսպով։ Այդ հողաբաժնում թաղված է ներկայ Մութաֆեանների պապ ախալցխացի յայտնի հարուստ կալուածատէր Յարութիւն աղայի մարմինը, որը իր ժառանգներին կտակած լինելով եկեղեցի շինել, յատկացնելով այդ նպատակին 15,000 ր., ս. Փրկիչ եկեղեցու յիշեալ հողը յատկացված է եղել իբր եկեղեցի կառուցանելու տեղ, և Յարութիւն աղան էլ մեռնելիս թաղվում է այնտեղ։ Սակայն անցնում են երկար տարիներ, և մինչև այժմ էլ ժառանգները հնարաւորութիւն չեն ունեցել իրագործելու իրանց ծնողի կտակը։

Հանգուցեալ Խորէն Ստեփանէի յաջորդութեան ժամանակ, երբ դեռ կենդանի էին Յարութիւն աղայի երկու որդիները, Մկրտիչ և Կարապետ աղաները, վէճ է բարձրանում այդ կտակի առիթով և բաւականին սուր կերպարանք ստանում, իսկ երբ մեռնում է Մկրտիչ Մութաֆեանը, թէև ընտանիքը ցանկութիւն է յայտնում նոյն հողաբաժնում թաղել նրա մարմինը, բայց հասարակութիւնը, վրդովված՝ ժառանգների դէմ կտակի առիթով, թոյլ չէ տալիս այդ անել։ Այնուհետև մեռնում է նաև Կարապետ աղան, և այս վերջինը, ցաւելով որ իր կենդանութեան ժամանակ չէ կարողացել իրագործել իր հօր կտակը, իր կողմից յանձնարարում է իր ժառանգներին իրագործել այն, բայց և այնպէս մինչև օրս էլ ոչ մի կարգադրութիւն չէ արված ներկայ ժառանգների կողմից։ Վերջերս լսում ենք միայն, որ կոնսիստորիայի սպառնալիքի տակ, դատ բանալ նրանց դէմ, ժառանգները ցանկութիւն են յայտնել վճարել կտակված գումարը, սակայն չը գիտենք թէ ինչ կերպ գործադրվելու է նա։ Այդ գումարով Ախալցխայում մի նոր եկեղեցի շինելը գումարի անտեղի վատնումն կը լինէր, որովհետև ոչ մի պահանջ չը կայ։ Ներկայումս այստեղ կան 4 եկեղեցիներ, որոնք ամենայայն չափով բաւականութիւն են տալիս հայ հասարակութեան հոգևոր պահանջներին. նոյնիսկ այդ եկեղեցիներից մէկը—ս. Լուսաւորիչը—համարեա փակված վիճակի մէջ է մնում, յաճախորդներ չունենալուն պատճառով, և նոր եկեղեցին մի աւելորդ բեռ կը լինէր մեզ համար։ Յարութիւն աղայի ժառանգները իրանց հօր կամ պապի ցանկութեան հակառակ վարված չէին լինի, եթէ յիշեալ գումարը փոխանակ եկեղեցու՝ յատկացնէին Կարապետեան դպրոցի նորաբաց ֆերմային, որի տոկոսները առ միշտ կապահովէին նոր գործը, և ժառանգները ժամանակակից գաղափարների համաձայն անմոռանալի արժան կանգնեցրած կը լինէին իրանց ծնողների յիշատակին։

Գ. Ա.

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Քութայիս, 30 ապրիլի

Ամսիս 25-ին տեղիս նահանգական դատարանում քննվեց Քութայիսի փոխադարձ վարկի ընկերութեան գործը։

Ահա թէ ինչումն է բանը. վաղուց ի վեր այստեղ գոյութիւն ունի մի հասարակական դրամական հաստատութիւն՝ Кутаисское Общество Взаимнаго Кредита. Մինչև 1904 թիւը այդ հաստատութիւնը ամենածաղկած դրութեան մէջ էր. ամեն տարի անդամներին տալիս էր դիվիդենտ հարիւրին 18—20 րուբլի. 1904 թւին ընտրվում է բանկի նոր վարչութիւն և գործը յանձնվում հասարակութեան վստահութիւնը վայելող մի խումբ մարդկանց, որոնք ի չարն են գործ դնում հասարակութեան հաւատը և իրանց յանձնված հաստատութիւնն են մտնում ինչպէս «լէզգի ղօնաղներ»։ Հետզհետէ քայքայվում են բանկի գործերը նրա ղեկավարների չը լսված անփութութեան շնորհիւ։ Փողերը բաժանում են աջ ու ձախ. մեծ գումարներով գրաւ են վերցնում անպէտք բաներ և այդպիսով այդ գեղեցիկ հաստատութիւնը հասցնում են սնանկութեան դուռը։ Այդպիսով տուժում են բանկի անդամները, տուժում է մանաւանդ վաճառականութիւնը, քանի որ այդ ժամանակ քաղաքիս միակ դրամական հաստատութիւնն էր այդ։

Բանից երևում է, որ բանկը ծիծաղելի 300,000 րուբլով գրաւ է վերցրել մի հողաբաժին մարգանէցի տեղ, բայց յայտնվել է, որ դա կատարելապէս հասարակ գետին է և նրա մէջ մարգանէցի նշոյլ անգամ չը կայ, տարիներով 300,000 րուբլու մուրհակներ են պահել առանց բողոքելու։ Մնացածը ինքներդ երևակայեցէք։ Վերջապէս վճռվեց բանկը փակել։ Սակայն մի խումբ մարդիկ հակառակեցին փակմանը, խլեցին գործը և սկսեցին մի կերպ քաշքշել։ Բանկը մատնվել էր մի այնպիսի խղճուկ վիճակի, որ 100 րուբլի պահանջողին 3—4 օրից յետոյ էին տալիս...

Բայց նշանակելին այն է, որ բանկի ղեկավարները իրանք փողերը չեն վատնել, իրանց սեփական շահերին մի կոպէկ չեն գործադրել, և ամբողջ դժբաղդութիւնը արգասիք է գործի գլուխ կանգնածների դատապարտելի թուլութեան։

Բայց ովքեր են այդ մարդիկ, որ այդքան ապիկար գտնվեցին դէպի հասարակութեան հաւատը։ Դրանք հասարակ մահկանացուներ չեն. դրանք բոլորն էլ բարձր դիրք ունեն, դէպի որոնց ժողովուրդը մեծ ակնածութեամբ էր վերաբերվում և նրանց կամքը օրէնքի տեղ ընդունում։ Սակայն այդ մարդիկ ճակատագրի չար կամքով այսօր նստած են դատապարտեալների նստարանի վրա, որոնց վերաբերմամբ դատարանը արձակեց իր անողոք, խիստ անողորմ վճիռը, որը կայանում է հետևեալում. 1) Բանկի դիրեկտոր, նախկին պատուաւոր հաշտարար դատաւոր և գրականագէտ, 74 տարեկան, իշխ. Կիրիլլի Լօրդկիպանիձէ և բանկի կառավարիչ՝ իսկական պետական խորհրդական Դաւիթ Բաքրաձէ զրկվում են բոլոր իրաւունքներից և աստիճաններից և ամեն մէկը ենթարկվում են երեք և կէս տարի բանտարկութեան. 2) բանկի տիրեկտոր՝ նահանգական գիւղացիական գործերի առեանի նախագահ Կօնստանդին Գօցէրիձէ զրկվում է բոլոր իրաւունքներից, աստիճաններից և շքանշաններից և յանձնվում է բանտարկեալների ուղղիչ վաշտը երեք և կէս տարի ժամանակով. 3) բանկի վարչութեան անդամ, առաջին կարգի վաճառական Սիմօն Պետ. Փիրալով ենթարկվում է բանտարկութեան 4 ամսով. 4) Լ. Կ. Կօկօչեվ, պրօվիզօր, զրկվում է պաշտօնից և ենթարկվում 500 ր. տուգանքի։

Ս. Փիրալով հայ-կաթօլիկ է, Քութայիսի հին վաճառական և ծխախոտի գործարանատէր, իսկ Լ. Կօկօչեվ մասնագիտութեամբ պրօվիզօր է և խոշոր կապիտալիստ, նաև գտնվում է պետական պաշտօնում։ Բոլոր դատապարտվածները բողոք ներկայացրին պալատին։

Ս. Նազարեան

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ *)

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

Պետերբուրգ, 4 մայիսի

Արդարադատութեան մինիստրութեան նախահաշուի առիթով շարունակվում են ընդհանուր վիճաբանութիւնները։

Գեգէչկօրին մի ժամ տևող ճառի մէջ յայտնում է, որ մինիստրի ճառը, որ հաստատեց Մակլակօվի ճառի հիմնական կէտերը, լաւագոյն պատասխան է հանդիսանում անամօթութեան մաքով ի դէմս երկրի։ Կառավարութեան հակապետական գործունէութիւնը ստեղծում է այնպիսի դրութիւն, որի ժամանակ չքանում է ամեն մի յոյս որևէ բարելաւման հասնելու կօմպրօմիսների ճանապարհով։ Մինիստրը սխալվում է, համարելով «Դաշնակցութեան» գործի առիթով կորած վաւերագրերը քիչ կարևոր նշանակութիւն ունեցող հանգամանք։ Անարդարութիւնների պատասխանատուութիւնը ընկնում է ոչ միայն Լըժինի, այլև նրա անմիջական իշխանաւորների վրա, ի թիւս որոց նաև մինիստրի օգնական Վերեօվկինի, որ որակեց Լըժինին ինչպէս իշխանութեան հրամանները ամենաճիշդ ու անփոխարինելի կատարող։ Սենատը, որ նոյնիսկ Մէշչէրսկիի կարծիքով ներկայանում է արդարադատութեան մինիստրի սոսկ դիւանատունը, յունիսի 3-ի օրէնքը հրատարակող սենատը այժմ իր անկման մէջ հասել է մինչև մինիստրութեանը մանր ծառայութիւններ մատուցանողի դերը։ Առանձնապէս պարզ է արտայայտվում մինիստրութեան քաղաքականութիւնը Իւշչինսկիի գործի մէջ, որ հերթից վերցվեց անբարեյոյս ատենակալների կազմի պատճառով։ Նոյնպէս վտանգաւոր է մինիստրութեան գործունէութիւնը Կովկասում, ուր մինիստրն ունի իր արժանաւոր ներկայացուցիչը յանձին Եկատերինօդարի նահանգական դատարանի նախկին նախագահի, իսկ այժմ Թիֆլիսի դատաստանական պալատի նախագահի, որ տնկելով Կովկասում ռուսական դատարան՝ ոչ մի արդարացնող վճիռ կայացնել չէ տալիս քրէական գործերի վերաբերութեամբ։ Գեգէչկօրիի կարծիքով՝ ժողովրդական մասսաների մէջ դժգոհութիւն յարուցելու, ինչպէս նաև ապագայ ժողովրդական շարժում առաջ բերելու համար մինիստրը

*) Տես «Մշակ» № 94.

[illegible]

(Կը շարունակուի)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

[illegible]

...կայ ամարային ամիսների հրահանգչական գործունէութեան մասին։ Ընկերութիւնը մտադիր է այս տարի կազմակերպել դասընթացքներ, ցուցադրութեր և հրատարակել հանրամատչելի գրքեր։ Նիստին կարող են ներկայ լինել նաև կողմնակի անձեր։ Սկիզբն է ժամը 8-ին երեկոյեան։

◆ Թիֆլիսի Հասարակական ակումբը 1500 րուբլի է յատկացրել սեփական բնակարան վարձելու համար։ Այդ կը լինի նրանով լաւ, որ ակումբի երեկոյթները կը լինեն ամեն օր, և ոչ թէ շաբաթը մի անգամ, ինչպէս մինչև օրս է կատարվում Բօրսայի դահլիճում։

◆ Այսօր Հասարակական ակումբի անդամները էկսկուրսիա կը կատարեն դէպի Մցխէթ։

◆ Վաղը Ժողովրդական Տանը նշանակված է բոլոր սեկցիաների միացեալ խորհրդակցութիւնը սեկցիաների հերթական կարիքների մասին։

◆ Վաղը յօգուտ երաժշտական դպրոցի աղքատ աշակերտ-աշակերտուհիների Արքունական Թատրոնում կը լինի նոյն դըպրոցի աշակերտների օպերային ներկայացում։

◆ Այսօր Հալաբարի Էջմիածնեցոց եկեղեցու ծխական դպրոցի օգտին կը լինի զբօսանք Կարապետեանի այգում (Միքայէլեան փողոց) շքեղ ծրագրով։

◆ Մենք հաղորդեցինք, որ Թիֆլիսի վաճառականները որոշել են հիմնել մի առանձին վաճառականական բանկ։ Դեռ առաջին հիմնադրական ժողովում, ինչպէս տեղեկացնում են մեզ, այդ բանկի հիմնական դրամագլխի կամ ակցիաների համար ստորագրվել են զանազան անձինք մօտ մի միլիօն րուբլի գումարի։

◆ Դումայի վերստուգիչ յանձնաժողովը ամսիս 2-ին երեկոյեան ենթարկելով քաղաքային առաջին ապաստարանը վերստուգման՝ գտաւ այնտեղ ամեն ինչ կանոնաւոր։

◆ Թիֆլիս է վերադարձել դերասանուհի տ. Սիրանոյշ։

◆ Կայսերական Կովկասեան Բժշկական Ընկերութեան շէնութեան մէջ (Ալէքսանդրեան այգի) այսօր, կիրակի, տեղի կունենան հետևեալ հանրամատչելի դասախօսութիւնները. 1) Տիկ. Ֆլ. Վարդանեան առ. ժամը $9^1/_2$—11-ը հայերէն կը դասախօսէ «Սպակիի մասին» թեմայով։ 2) Տիկ. Ասատրեանի առ. ժամը 11—12-ը վրացերէն լեզուով կը դասախօսէ «Տաք երկրների մասին»։ 3) Հասակաւորների համար բժ. Գոմարթէլին երեկոյեան ժամը $5^1/_2$-ից վրացերէն լեզուով կը դասախօսէ «Վարակիչ հիւանդութիւնների մասին»։

◆ «Մշակի» № 75-ում հաղորդել էինք դաւառական մի խիստ չքաւոր քահանայի մասին, որը մանկահաս երեխաներով հանդերձ գտնվելով Թիֆլիսում վերին աստիճանի անել կացութեան մէջ՝ խնդրում էր բարեբանների ուշադրութիւնը։ Սրանով գալիս ենք երկրորդ անգամ յիշեցնելու բարերար անձերին և բարեգործական հիմնարկութիւններին յիշեալ քահանայի քաղցած երեխաների մասին, որոնք զրկված են նոյնիսկ մի կտոր չոր հացից։ Բնակարանի հասցէն հետևեալն է. Չերքէզօվսկայա փող. № 16, բնակարան Լօռեցեանի։

◆ Գանձակի մահմեդականները ևս պատգամաւորութիւն են ուղարկում Լիվադիա՝ Կայսրի առաջ միջնորդելու՝ Թաղիևին ներումն շնորհելու մասին։

◆ Ռօխմանին թոյլատրված է աւտոմօբիլների հաղորդակցութիւն սահմանել Կօջօրի և Մանգլիսի միջև։

◆ Սղնախում բացվում է փոխադարձ վարկի բանկ։

◆ Սիսիանից մեզ գրում են, որ այդ շրջանի Մազրա և Շաղաթ գիւղերի շինականների միջև ապրիլի 27 ին ընդհարում է տեղի ունեցել վիճելի մի հողամասի պատճառով։ Շաղաթեցիների կողմից ծանր կերպով վիրաւորվել են 24 հոգի, իսկ մազրացիների կողմից 4 հոգի։ Մանրամասնութիւնը կը հաղորդենք յաջորդ անգամ։

◆ Բաթումում Նահանգապետի դիւանապետ Սախնօվսկին անզգուշութիւնից բրաունինգով ծանր վիրաւորեց իրան կրծքից։ Նոյն գնդակով թեթև վիրաւորվել է և Սախնօվսկիի կինը։

◆ Ապրիլ ամսում Բագւում ստացվել է 36 միլիոն պուդ նաւթ։

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

◆ Սպիտակ Ծաղկի օրը՝ Մօսկվայում.— Ապրիլի 21-ին Մօսկվայում մօտ 4000 վաճառողներ յանձնված էին տուփեր, որոնք առատութեամբ լցվել էին։ Ի միջի այլոց բանկերից մի քանիսը, ինչպէս Ազօվօ-Դօնեան, Միացեալ, Մօսկվայի ուչօտնի և Ժամհարեանների բանկը նուիրեցին 100-ական րուբլի։ «Պուշկի» Ներկայացումից ստացված բոլոր արդիւնքը, 900 ր., նուիրեց թատերասէր Կ. Ն. Նեզլօբինը։ Ընդհանուր գումարը մօտ 150,000 ր. է։ Պետերբուրգը տուել է մօտաւորապէս՝ 100,000 ր.։ Այս գումարները գործ են դրվելու՝ թոքախտի դէմ կռիւ մղելու համար։

◆ Ժողով կանանց կրթութեան մասին.—Ներքին գործերի մինիստրը թոյլ է տուել ժողով կազմել կանանց կրթութեան մասին Պետերբուրգում՝ 1912 դեկտեմբերի 26-ից մինչև 1913 թ. յունվարի 4-ը։ Սա լինելու է համառուսական առաջին ժողովը կանանց վերաբերմամբ։ Ժողովի անդամ կարող են լինել ակադեմիկոսները, պրօֆեսօրները, բարձրագոյն, միջնակարգ ու տարրական դպրոցների ուսուցիչները և այլն։ Այս համագումար ժողովի ծրագրի մէջ մտնելու են հետևեալ հարցերը. կանանց մասին գոյութիւն ունեցող ներկայ կրթութեան պակասութիւնները, երկու սեռի մանուկներին միասին կրթելու հարցը՝ ամեն տեսակի ու բոլոր դպրոցների մէջ, կանանց իրաւունքները պետութեան կողմից ապահովելու և հաւասարեցնելու համար տղամարդկանց հետ և այլն։

◆ Թեմական դատարան.—Ապր. 20-ին Պետերբուրգում, Սերգի արքեպիսկոպոսի նախագահութեամբ, կայացաւ մի ժողով, ամբողջապէս նուիրված թեմական դատարաններ հիմնելու հարցին։ Ներկայ էին՝ Կիևի միտրոպոլիտ Ֆլավիան, մի քանի եպիսկոպոս և սինօդի գլխաւոր դատախազ Սօբլէրը։ Մտքերի երկարատև փոխանակութիւնից յետոյ եկան հետևեալ եզրակացութեան։ Թեմական դատարանը բաղկանում է՝ թէ դատարանի այն անդամներից, որ նշանակում է եկեղեցական իշխանութիւնը, և թէ եկեղեցականութիւնից ընտրված ներկայացուցիչներից։ Հիմնարկութեան գլուխ է կանգնելու թեմական դատարանի նախագահը, որ ընտրվում է առաջնորդի կողմից ու հաստատվում սինօդից։ Դատարանի անդամներն էլ, որոնց թիւը 2—4 է (նայելով թեմի մեծութեանը), նոյնպէս ընտրվում են առաջնորդի կողմից ու հաստատվում սինօդից։ Եկեղեցականութիւնից ընտրված անդամները կոչվելու են թեմական դատարանի պատւաւոր անդամ։ Սրանց ընտրում է եկեղեցականութիւնը և հաստատվում են սինօդի կողմից՝ առաջնորդի առաջարկութեամբ։ Թեմական դատարանի ատենադպիրը ունենալու է դատախազի մի քանի ֆունկցիաներ։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Ֆրանսիան, տեսնելով որ Գերմանիան ուժեղացնում է իր ցամաքային ու ծովային ույժերը, իր կողմից ևս օրինագծեր է պատրաստել ցամաքային զօրքերի և նաւատորմի կազմերը ուժեղացնելու մասին։

◆ Թիւրքական պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, իտալացիք գրաւել են կրկին մի քանի կղզիներ Ռօդօսի մօտերը, օրինակ Կասօս, Նիսիրօս, Էպիսկօպի, Լէրօս, Պատմօս և Կալիմնօ։ Տեղական իշխանութիւնները գերվել են։

◆ Ալբանների ապստամբութիւնը ընդարձակ չափով տարածւում է։ Տեսնելով որ զէնքի ույժով ոչինչ չէ կարելի անել, երիտ.-թիւրքերը Կ. Պօլսից ուղարկում են առանձին մասնաժողովներ՝ ապստամբ վայրերում բանակցութիւններ խոստանալու համար։

◆ Նախկին շահ Մահմեդ-Ալիի եղբայր Սալար-ուդ-Դօվլէն «Н. Вр.»-ում յայտնում է, որ մտադիր է Պարսկաստանում կարգ ու կանոն մտցնել։ «Н. В.»-ի ասելով՝ Սալարը մտադիր է անշնորհք «չաչանակների» կառավարութիւնը փոխարինել լուսամիտ, հաստատակամ ու եռանդուն կառավարութեամբ։

◆ Աւստրիայում և Գերմանիայում տեղի են ունենում հսկայական միտինգներ յօգուտ կանանց ընտրողական իրաւունքի։

◆ Ներկայումս Վիէննայում 34° տաքութիւն է։

◆ Պետերբուրգի բօրսայում տեղի են ունենում սնանկութեան դէպքեր Լենայի աղէտի առիթով։ Սենատոր Մանուխինի քննութիւնը տևելու է երկու ամիս։

◆ Հինգ օր է՝ ոչ մի տեղեկութիւն չէ ստացվում Պետերբուրգում Լենայի հանքերից։ Սիբիրի պատգամաւորները մեկնում են սենատոր Մանուխինի հետ։

◆ «Земщина»-ն խորհուրդ է տալիս «ղրկել» Պետ. Դումային, եթէ նա հարցաքննում ներկայացնէ ծովային մինիստրի վերջին դէպքերի առիթով։

◆ Պրօֆ. Երլիխի նոր «914» պրեպարատը տուեց շատ փայլուն հետևանքներ։

◆ «Դաշնակցութիւն» գործի առիթով դատապարտվածների վճռաբեկ բողոքագիրը սենատում նշանակված է քննելու մայիսի 21-ին։

◆ «Н.В.»-ն գրում է. «Հաստատված է, որ արտասահմանից մեծ թւով անլեգալ գրուածքներ էին ստացվում Ֆինլանդիայի վրայով դէպի Ռուսաստան ուղարկելու համար։ Առանձնապէս մեծ չափով թռուցիկներ տարածվում էին Բալտիկ ծովի նաւատորմի մէջ։ Միաժամանակ պրօպագանդա էր մղվում նաւեր կառուցանող բանուորների մէջ։ Գլխաւոր դեր կատարում էին «Ցեսարէվիչի» ձերբակալված ծառայողները»։

◆ Պետերբուրգում վախճանվեց 1 ին Պետական Դումայի անդամ յայտնի հասարակական գործիչ Միխայիլ Պետրունկէվիչը։

◆ Բագւում հրատարակվող «Նոր Կեանք» թերթը իշխանութեան կարգադրութեամբ դադարեցվեց։

◆ Բագւում ինժեներ Թալիշխանովի գործի կարևորագոյն վաւերագրի կորստեան առիթով դատվելու է քննիչ Կօչուբէյը։

◆ Չինական պաշտօնական թերթերը հաղորդում են, որ ռուսաց դեսպան Կրուպէնսկին վստահեցրել է չինական կառավարութեանը, թէ Ռուսաստանը միանգամայն չէզոք դիրք կը բռնէ չին-մօնղօլական ընդհարման դէպքում։ Միևնոյն ժամանակ դեսպանը մատնանշել է, որ ռուսաց կառավարութիւնը Մօնղօլիան համարում է անկախ երկիր, իր սեփական կառավարութիւնը ունեցող և, հետևաբար, անկախօրէն պայմանագրեր կապելու իրաւատէր։

◆ Ամերիկան հնարաւոր է գտնում, որպէսզի Չինաստանը Մօնղօլիան միացնէ միմիայն կրօնական հողի վրա։ Դրանից հետևցնում են, որ Ամերիկան չի պաշտպանի Չինաստանին, եթէ նա պատերազմ սկսէ Մօնղօլիայի դէմ, մինչդեռ Չինաստանը մինչև օրս մեծ յոյս ունէր այդ մասին։

◆ Չինական պարլամենտը բաղկանալու է սենատից և ստորին պարլամենտից։ Ընտրողական իրաւունքը ընդհանուր չէ լինելու։

◆ Չինական զինուորական ապստամբութիւնը մի քանի տեղերում դեռ շարունակվում է։ Կենտրոնական իշխանութեան կարգադրութիւնները մընում են ձայն բարբառոյ յանապատի։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

4 մայիսի

ՏՕԿԻՕ։ Այստեղ սաստկացել է ու ձիւն։ Միագի և Նագանօ նահանգներում չերմի սերմի 60% փչացաւ։

Տօկիօ քաղաքի կողմից 11 պատգամաւորների ընտրութիւնների ժամանակ կառավարական կուսակցութիւնը ոչ մի տեղ չը ստացաւ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ «Օրէնքների Ժողովածուի» մէջ հրատարակված է Բարձրագոյն հրաման՝ երկարելու միջազգային շաքարի միութիւնը։

Զինուորա-նահանգական դատարանը Լաւյեվ և Գրիգօրիեվ զինուորներին դատապարտեց կախաղանի ռօտմիստր Մալչէվսկիին սպանելու համար։

Քաղաքապետը որոշեց երեք ամսով բանտարկել «Гроза»-ի խմբագիր Լեբէդևին, իսկ «Սատիրիկօնի» խմբագրին ենթարկել 250 րուբլի տուգանքի։

ԵԱԼՏԱ։ Ցանկարծամահ եղաւ եօթերորդ զօրաբանակի հրամանատար Գէրնգրօսը։

ՄՕՍԿՎԱ։ Դատաստանական պալատը դատապարտեց էլէքտրոտեխնիկ Սավելիէվին անիշխանական-կոմմունիստների կուսակցութեանը պատկանելուն և զինված յարձակում գործելուն համար 18 տարով տաժանակիր աշխատանքների։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Դատաստանական պալատը Ռօնիկէրին դատապարտեց $1^1/_2$ տարով, Զավադսկին՝ մի տարով բերդարգելութեան։

ՍԿՕԲԵԼԵՎ։ Կաշգար ուղարկվեց 8-րդ գնդի մի մասը։

ՏԱԳԱՆՐՕԳ։ Նահանգական դատարանում առանց երդուեալ ատենակալների սկսվեց «Իտալիանկա» հանքի պայթումի գործը։ Մեղադրվում են ինժեներներ Վլօխինը, Դիտման և երեք ծառայող։ Վնասներ կանչված են 27, էկսպերտներ՝ 6 հոգի։

ԼՕՆԴՕՆ։ Զինուորական մինիստրութիւնը հրատարակեց 1912 թ. յուլիսին կայանալիք աէրօպլանների մրցութեան պայմանները։ Նշանակված են մրցանակներ 4000 և 2000 ֆունտ բոլոր երկրների աէրօպլանների համար, 1500 ֆունտ, երկու մրցանակ՝ 1000-ական ֆ., երեք՝ 500-ական ֆունտ— Անգլիայում կառուցված աէրօպլանների համար։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(П. 61879) 7—3

ՀՕՆՈՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԵՐ) ԴԵՄ
ՆՈՐ-ՄԻՋՈՑ
„SALO—ՊԻՉԻԼԻՆ"
ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հաստատուն միջոց։ Գործադրելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին։ Իսկականը մեռաղեալ արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։
Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր և թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում և կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ ընթացք։
ԴԵՊՕՆ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.
Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախքը պօստային սակագնով։
Գտնվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների վաճառանոցում։
(Կ.) (П. 23620) 52—17

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ
Վաճառվում են հետևեալ գրքերը.

ՏԷՍՄԱՅԵՐ. «Ցաղթանակ» .	15 կ.
«Տուիղ», մանկական երգարան նոտաներով . . .	50 »
«Գարուն», ալմանախ, III .	1 » 50 »
ԱՏ. ՏԷՐ-ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ. «Պատմուածքներ» . .	50 »
ՄԻՍԿԻՆԵԱՆ. «Զրոյց երկրի գաղտնիքների մասին» .	10 »
ՏՈՒՐԳԵՆԵՎ. «Գարնանային ջրեր»	35 »
ԱՍՐՊԵՏ. «Լծկանները ու վամպիրը», պատմ. . .	10 »
ԺՈՒԿՕՎՍԿԻ. «Քնած արքայադուստրը» . . .	15 »
ԼՕՒՆԿԵՎԻՉ. «Կապիկներ» (պատկ.)	15 »
ԴԻՄԻՏՐԻԵՎ. «Նրան ամենքը ճանաչում են» . . .	5 »
ՆԱՐ-ԴՈՍ. «Պայքար», վէպ	75 »
» «Աննա Սարոյեան»	25 »

Միևնոյն գրատանը վաճառվում են հրապարակում լոյս տեսած հայերէն և ռուսերէն նորագոյն դասագրքերը։ Հաստատութիւններին և ուսումնարաններին զեղջ է լինում։
Դեպօն՝ Тифлисъ, Центральной Книжной Торговлѣ. 317. 1—1

ՀՕՆՕՐՐԷԻ ԴԷՄ
(ՏՐԻՊՊԵՐ)
Փորձված միջոց
ՍԱՆՏՕ-ԿՈՒԲԵԼՕԼ
ներգործում է արագ և միանգամայն բուժում է սուր և քրօնիկական տրիպպէրը։ Իսկականը մետաղեայ արկղիկներում՝ մեր դիրմայի արձանկնիքով, 32 կապս. պարուն. արկղ.—1 ր. 25 կ., 50 կապս.—1 ր. 75 կ.։ Դեպօն՝ С.-Петербургъ. Подольская аптека. Подольская 1—81.
Ուղարկ. են վերադիր վճ.։ Ճանապարհածախքը ըստ պօստ. սակագնի։ Գտնվում է նաև ամենալաւ դեղատն. և դեղավաճառանոցներում։
(Կ.) (П. 34615) 20—13

Վաճառված են ՄԻԼԻՕՆԱՒՈՐ բանկաներ
Երիտասարդութիւն եւ գեղեցկութիւն է տալիս
ԻՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԿԱՆԱՑԻ ԴԷՄՔԻՆ
ԿԱԶԻՄԻ ԿՐԵՄԸ
ՄԵՏԱՄՈՐՖՕԶԱ

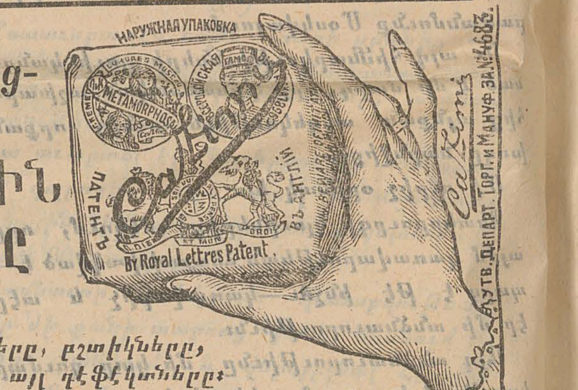

Արմատականապէս ոչնչացնում է երեսի պուտերը, բշտիկները, բծերը, խորշոմները, այրուածքները և այլ դէֆէկտները։
(Вил. 29126) 1—1

Բ., Տ. եւ Ի. Վարդանովների Առեւտրական Տունը
հրաւիրում է ցանկացողներին՝ ստանձնել Կախէտինսկայա հրապարակի և Մետեխսկայա փողոցի անկիւնում կառուցվող տան աշխատանքները։ Պայմանները, ծրագիրը և աշխատանքների ցուցակը կարելի է տեսնել ամեն օր առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև ցերեկվայ ժամը 2-ը։ Աճրդախօսութիւնը կը լինի գրաւոր, փակ ծրարներով։ Ծրարներ ներկայացնելու վերջնական ժամանակամիջոցն է մայիսի 10 ը, ցերեկվայ ժամը 2-ը։ Հասցէն՝ Сіонская ул., Караванъ-сарай Ананова, № 46.
(Կ.) 300. 2—2

ԻՆԺԵՆԵՐՆԵՐԻ ՃԵՄԱՐԱՆ
ՎԻՍՄԱՐՈՒՄ.
Բալտիկ ծովի մօտ.
Stadt Wismar
Մեքենագէտ ինժեն., էլէկտրօ-տեխնիկների, ճարտարապետների և երկրաչափների համար։ (Երկաթէ-բէտօնի և տեխնիկօ-գիւղատնտեսական կօնստրուկցիա)։ Նոր լաբօրատօրիաներ։ Ընդունել. պայմանները— 6-դաս. գիմնազիա։ (В. 15811) 6—4

Թիֆլիսի Առաջին Առեւտր. Դպրոցի Վերատեսուչը
յայտարարում է, որ ընդունելութեան քննութիւնները պատրաստական առաջին և երկրորդ դասարանների համար տեղի կունենան մայիսի 24-ին և 26-ին։ Պատրաստական դասարանի ստորին բաժանմունքի համար առանց քննութիւնների ընդունվում են 7—9 տարեկան երեխաներ։ Խնդիրները ընդունվում են ամեն օր, բացի կիրակի և տօն օրերից, դպրոցի դիւանատանը։
Քննութիւնների սկիզբը առաւօտեան ժամը $8^1/_2$-ին։
(Կ.) 310. 2—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՇՉԱՆԱԿԱՆ ՈՒՊՐԱՎԱՆ
սրանով յայտնում է Թիֆլիսի պ. պ. մէշչանններին ի գիտութիւն, որ համաձայն մարտի 18-ի լիազօրների ընդհանուր ժողովի որոշման՝ հաստատված Թիֆլիսի Նահանգապետի կողմից, հասարակական կարիքների համար մէշչաններից իւրաքանչիւրից մի-մի րուբլի առնվող հարկը իր ույժի մէջ է մնում նաև 1912 թ. համար, ըստ որում մէշչանները հէնց այժմեանից թող բարեհաճեն հոգալ հասցնել Ուպրավային թէ ներկայ 1912 թ. մի րուբլի հարկը և թէ անցեալից մնացորդ ապառիկը՝ չը սպասելով այդ մասին առանձին ծանուցագրերով յիշեցնելու։
Միաժամանակ Ուպրավան իր պարտքն է համարում նախազգուշացնել պ. պ. մէշչաններին, որ իր ժամանակին չը վճարողների դէմ ոստիկանութեան միջոցով ձեռք կառնվեն խիստ միջոցներ։ 1—1

ՁՈՒԳՈՒՆ ՁՈՒԼՈՂ եւ ՄԵԽԱՆԻԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
Գ. Ջ. ԵԱՐԱԼՕՎ եւ Կօ ԱԿՑ. ԸՆԿ.
Թիֆլիսում, Նվիրիլսկայա փող. № 7, Անդրկով. երկ. վարչ. մօտիկ։
Ընդունում է պատուէրներ՝ կառուցումների, փականագործական (слесарныя), կաթսային, գարինային, խառատային և զանազան մեխանիկական աշխատանքների համար։ Ընդունում է նոյնպէս պատուէրներ չուգունէ և պղնձէ ձուլուածքների՝ համաձայն տրված մակարդակների և կաղապարների։
Պատուէրներն ընդունվում են միանգամայն մատչելի գներով։
Գործարանը պատրաստում է նաև պարտիզի կահ-կարասիներ։
Նոյն տեղը վաճառվում են երկու գանգ՝ մէկը 38 փ. 35 ֆ., միւսը 24 փ. 34 ֆ.։
(Հ. Կ.) 261. 10—8

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.